

יואל

פרק א

א. דְּבַר ה' אֲשֶׁר הָיָה אֶל יוֹאֵל בֶּן פְּתוּאֵל:

ב. שָׁמְעוּ זֹאת הַזְּקֵנִים, וְהֶאֱזִינוּ כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ - הַקְּשִׁיבוּ זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם לְשִׁאלָתִי, הֲהִיְתָה זֹאת בֵּימֵיכֶם וְאִם בֵּימֵי אֲבוֹתֵיכֶם - הֲאִם הָיָה כַּדָּבָר הַזֶּה (שִׁישָׁאל לְהִלּוֹ) בֵּימֵיכֶם אוֹ בֵּימֵי אֲבוֹתֵיכֶם ?

ג. עֲלֶיךָ - עַל גִּזְרֵה זֶה, (גִּזְרֵת 4 מִיַּנִּי הָאֲרֵבָה שְׁבָאוּ עַל הָאָרֶץ) לְבָנֵיכֶם סִפְרוּ, וּבְנֵיכֶם לְבָנֵיהֶם, וּבְנֵיהֶם לְדוֹר אַחֵר - מִדּוֹר לְדוֹר סִפְרוּ עֲלֶיךָ.

ד. יִתֵּר הַגֶּזֶם, אֲכַל הָאֲרֵבָה - מֵה שִׁוּתִיר הַגֶּזֶם (מִיַּן אֲרֵבָה) מֵהִתְבּוֹאָה - יֹאכַל הָאֲרֵבָה, וְיִתֵּר הָאֲרֵבָה, אֲכַל הַיֵּלֶק - וּמֵה שִׁוּתִיר הָאֲרֵבָה יֹאכַל הַיֵּלֶק, (מִיַּן אֲרֵבָה), וְיִתֵּר הַיֵּלֶק, אֲכַל הַחֲסִיל - וּמֵה שִׁוּתִיר הַיֵּלֶק יֹאכַל הַחֲסִיל, (מִיַּן אֲרֵבָה).

ה. הַקִּיצוּ שְׁפוֹרִים וּבָכוּ - הַתְּעוֹרְרוּ שְׁכוֹרִים מִשְׁנַתְּכֶם - וּבָכוּ כִּי לֹא תִמְצְאוּ יַיִן, וְהִילְלוּ כָּל שְׁתֵּי יַיִן - תִּילְלוּ כָּל שְׁוֹתֵי הַיַּיִן, עַל עֲסִיס - עַל הַיַּיִן, כִּי נִכְרַת מִפִּיכֶם - שִׁיכַרְתֶּם מִפִּיכֶם, בְּגִלְלַת הָאֲרֵבָה שִׁיֹּאכַל אֶת כָּל הַגִּפְנִים.

ו. כִּי גוֹי עָלָה עַל אֲרָצִי - הַתְּאֲסִפּוּת גְּדוּלָה שֶׁל אֲרֵבָה, עֲלָתָה עַל הָאָרֶץ, עֲצוּם וְאִין מִסֹּפֶר - רַבִּים מְאֹד, עַד שֶׁאֵי אִפְשָׁר לְסַפֵּר אוֹתָם, שְׁנֵי שְׁנֵי אֲרֵיָה - שִׁנֵּי הָאֲרֵבָה יִשְׁחִיתוּ הַכֹּל, כְּשִׁנֵּי הָאֲרֵיָה, וּמִתְלַעוֹת לְבֵיא, לוֹ - וְשִׁנֵּי טוֹחֲנוֹת הַמַּכְלוֹת הַכֹּל, כְּמוֹ הַשְּׁנֵי הַטוֹחֲנוֹת שֶׁל הָאֲרֵיָה.

ז. שֵׁם גִּפְנֵי, לְשֵׁמָה - יִשִּׁים הָאֲרֵבָה אֶת הַגִּפְנִים, לְהִיּוֹת שׁוֹמְמִים מִפִּירוֹת, וְתִאֲנָתִי לְקַצֵּפָה - וְאֶת הַתְּאֲנִים שִׁיכְלוּ, כְּמוֹ הַקַּצֵּף שֶׁעַל פְּנֵי הַמַּיִם שֶׁכֵּלָה בַּמְהִירוֹת, חֲשֹׁף חֲשֵׁפָה וְהַשְּׁלִיךְ - אֵף אֶת קְלִיפַת הַגִּפְנִים, יִקְלֹף הָאֲרֵבָה - וְהַשְּׁלִיךְ, הַלְּבִינוּ שְׁרִיגֶיךָ - וְעֵיכּ הַעֲנַפִּים יִשְׁאָרוּ לְבָנִים לְלֹא קְלִיפָה.

ח. אֵלֵי - קוֹנְנוּ קִינָה, כְּבַתּוּלָה חֲגֵרַת שֶׁקֶ, עַל בַּעַל נְעוּרֶיךָ - כְּבַתּוּלָה הַחוּגֵרַת שֶׁקֶ, בְּאֲבֵלָה עַל בַּעַל נְעוּרֶיךָ.

ט. הַכֶּרֶת מִנְחָה וְנִסְךְ מִבֵּית ה' - יכרת מבית ה', מנחה ונסך, (שהכל אכל הארבה) אָבְלוּ הַכֹּהֲנִים מִשְׁרָתֵי ה' - לכן, אבלים הכהנים משרתי ה'.

י. שָׂדֵד שָׂדָה - תבואת השדה, תשדד ע"י הארבה, אָבְלָה אֲדָמָה - תשחת האדמה, פִּי שָׂדֵד דָּגוּן, הוֹבִישׁ תִּירוּשׁ, אֲמַלֵּל יֶזְהָר - כי הארבה ישדוד את כל הדגן, יתייבש היין, (שלא יהיה יין), ויכרת השמן.

יא. הַבִּישׁוּ אֶפְרַיִם - ראוי לכם האכרים - להתבייש, הִילִילוּ פְּרָמִים - ראוי לכם העובדים בכרם - לילל, עַל חֶטֶה וְעַל שְׁעָרָה - על החיטה והשעורה שתחסר ותאבד מהשדה, פִּי אֲבָד קֶצִיר שָׂדָה - שתאבד מהשדה עבודת הקצירה. (שלא יהיה מה לקצור)

יב. הִגְפֹן הוֹבִישָׁה - הגפן יבשה, וְהִתְאַנָּה אֲמַלְלָה - והתאנה נכרתה, רְמוֹן גַּם תִּמְרֵי וְתַפּוּחַ, כָּל עֲצֵי הַשָּׂדֶה, יִבְשׁוּ - פירות הרימון, התמר, התפוח וכל עצי השדה יבשו ולא יתנו פירותיהם, פִּי הַבִּישׁ שְׁשׂוֹן מִן בְּנֵי אָדָם - תיבש ותפסק השמחה מבני האדם בארץ.

יג. חָגְרוּ וְסָפְדוּ הַכֹּהֲנִים - חגרו על מתניכם שקים, ועשו מספד הכהנים, הִילִילוּ מִשְׁרָתֵי מִזְבֵּחַ - תיללו הכהנים המשרתים במזבח ה', בָּאוּ לִינוּ בַשָּׂקִים מִשְׁרָתֵי אֱלֹהֵי - תלונו בשקים, משרתי ה' שבמקדש, פִּי נִמְנַע מִבֵּית אֱלֹהֵיכֶם מִנְחָה וְנִסְךְ - כי הארבה אכל התבואה כולה, ואין מנחה ויין לנסך בבית ה'.

יד. קִדְשׁוּ צוּם - הזמינו את העם לצום, קִרְאוּ עֲצָרָה - קראו לכל העם להתאסף, אֲסַפּוּ זִקְנִים כָּל יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ בֵּית ה' אֱלֹהֵיכֶם וְזַעְקוּ אֵל ה' - אספו הזקנים את כל העם, לזעוק אל ה' במקדש.

טו. אָהָה לַיּוֹם, פִּי קְרוֹב יוֹם ה' - אוי על יום הפורענות, שקרוב לבוא עלינו, וּכְשֵׁד מִשְׁדֵּי יָבֹא - כמו ביזת השודדים, יביא ה' בחוזק את הארבה לכלות את הכל.

טז. הֲלוֹא נִגְדַע עֵינֵינוּ, אֲכַל נִכְרַת מִבֵּית אֱלֹהֵינוּ - הלא מול עינינו יבוא הארבה ויאכל את התבואה, ולא נוכל להביא מנחות ונסך לבית ה', שְׁמַחָה וְגִיל - ומפני כך, תכרת מבית ה' שמחה וגיל.

יז. עֲבָשׁוּ פְּרָדוֹת, תַּחַת מְגִרְפְּתֵיהֶם - חביות היין, ("פרודות") העומדות תחת המגורפות (מגרפות, מגופה,

הם מכסה החבית) יעלו עובש, מפני שכלל לא יפתחו לשים בהם יין. נִשְׁמוּ אֶצְרוֹת - מקום אוצרות התבואה, יהיו שוממים, נְהָרְסוּ מִמַּגְרוֹת, פִּי הַבַּיִשׁ דָּגָן - יהרסו מחסני התבואה מחוסר שימוש, כי הדגן יתייבש ויכלה.

יח. מֵה נֶאֱנַחָה בְּהֶמָּה, נִבְכוּ עֲדָרֵי בָקָר, פִּי אֵין מְרַעָה לָהֶם - מה מאוד נאנחה הבהמה, ועדרי הבקר מבולבלים מחוסר מְרַעָה, גַּם עֲדָרֵי הַצֹּאן נֶאֱשָׁמוּ - נעשו שממה.

יט. אֵלֶיךָ ה' אֶקְרָא, פִּי אֵשׁ אֶכְלֶה נְאוֹת מְדַבֵּר - אליך ה' אקרא, על הארבה שיאכל הכל, כאש האוכלת נאות המדבר, וְלֹהֶבָה, לִהְטֶה כָּל עֵצֵי הַשָּׂדֶה - וכלהבת אש השורפת את עצי השדה.

כ. גַּם בְּהֵמוֹת שָׂדֶה, תַּעְרוֹג אֵלֶיךָ - גם בהמות השדה כבייכול, יצעקו אליך, פִּי יִבְשׁוּ אֶפִיקֵי מַיִם - כי המים באפיקי הנחלים - יתייבשו, (שבזמן הארבה תהיה עצירת גשמים) וְאֵשׁ אֶכְלֶה נְאוֹת הַמְדַבֵּר - יתייבש הדשא בנאות המדבר, כאילו אש אכלה אותם.

פרק ב

א. תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן, וְהִרְיעוּ בְּהַר קְדֹשֵׁי - תקעו והריעו בשופר בציון, לעורר את העם לשוב בתשובה, יִרְגְּזוּ כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ - יחרדו כל יושבי הארץ, פִּי בָא יוֹם ה', פִּי קָרוֹב - כי יום הפורענות שיביא ה', קרוב לבוא.

ב. יוֹם חֲשָׁךְ וְאֶפְלָה יוֹם עָנָן וְעֶרְפֶּל - המשיל את הצרה העתידה לבוא, לחושך, אפילה, ענן וערפל, פֶּשַׁח פָּרַשׁ עַל הַהָרִים - כמו אור השחר המתפרש על כל ההרים, יעלה ויתפרס הארבה בארץ, עַם רָב וְעֵצוֹם, כָּמֹהוּ לֹא נִהְיָה מִן הָעוֹלָם, וְאַחֲרָיו לֹא יוֹסֵף, עַד שְׁנֵי דוֹר וָדוֹר - מעולם לא היה ולא יהיה בכל הדורות, ריבוי עצום כזה של ארבה.¹

ג. לִפְנֵי אֶכְלֶה אֵשׁ, וְאַחֲרָיו תִּלְהֶט לִהְבֶּה - החורבן שישאיר אחריו הארבה יהיה כה רב, שיראה כאילו לפניו באה אש, ושרפה את כל היבול, ואף אחריו באה אש, וכלתה את הנותר. כָּגֹן עֲדֹן

¹ ובמכת הארבה במצרים שנאמר בו: "ויצל הארבה על כל ארץ מצרים... לפניו לא היה כן ארבה כמותו, ואחריו לא יהיה כנו", היה רק ממין אחד וכאן מ-4 מינים.

הָאֶרֶץ לְפָנָיו - לפני בא הארבה היתה הארץ מלאה בכל טוב כגן עדן, וְאַחֲרָיו מְדַבֵּר שְׁמָמָה - ואחרי בואו נהפכה להיות כמדבר שממה, וְגַם פְּלִיטָה לֹא הִיְתָה לוֹ - ולא השאיר דבר מכל היבול.

ד. כְּמֵרְאָה סוֹסִים מְרָאֵהוּ, וּכְפָרָשִׁים כִּן יְרוּצוֹן - הארבה נראה במרוצתו, כמרוצת הסוסים עם פרשים,

ה. פְּקוּל מֵרֶכְבּוֹת עַל רְאֵשֵׁי הַהָרִים, יִרְקְדוּן - הקול שמשמיע הארבה במרוצתו, יהיה כקול המרכבות המרקדות וקופצות בראשי ההרים, פְּקוּל לְהַב אֵשׁ, אֲכָלָה קֶשׁ - וכמו הקול הנשמע, כששורפת האש קש, פְּעַם עֲצוּם עֲרוֹךְ מִלְחָמָה - וכמו הקול שמשמיע, עם רב ועצום כשמוכן למלחמה.

ו. מִפְּנֵיו יְחִילוּ עַמִּים - יפחדו העמים, כָּל פְּנִים קִבְּצוּ פְּאֵרוֹר - פני הבריות השחירו מפחד, כשחרות המתקבצת בקדירה.

ז. כְּגִבּוֹרִים יִרְצוּן, כְּאֲנָשֵׁי מִלְחָמָה יַעֲלוּ חוֹמָה - כמו גיבורים, ואנשי מלחמה העולים בחומת האוייב, ירוץ ויעלה הארבה על הארץ, וְאִישׁ בְּדַרְכָּיו יִלְכוּן - בדרך המיועדת לו, בלא עקימות והתעלף, (תענה - הליכה ממקום למקום ללא מטרה) וְלֹא יַעֲבֹטוּן אֶרְחוֹתָם - ולא יעקמו את דרכם.

ח. וְאִישׁ אַחִיו לֹא יִדְחֲקוּן, גָּבֵר בְּמִסְלָתוֹ יִלְכוּן - כל אחד מהארבה ילך בדרכו שלו, ולא ידחפו אחד את חבירו, וּבְעֵד הַשֶּׁלַח יִפְלוּ - למקום שנשלחו - יעופו ויפלו שמה, לֹא יִבְצְעוּ - ואינם ככל אוייב, שבעד בצע כסף ימנע מלהלחם.

ט. בְּעִיר יִשְׁקוּ - במרוצתם בעיר, ישמיעו קולם², בְּחוֹמָה יִרְצוּן - ירוצו על החומה, בְּבַתִּים יַעֲלוּ בְּעֵד הַחֲלוֹנִים, יִבְאוּ כְּגִבּ - ובבתים יעלו דרך החלונות - כגנבים.

י. לְפָנָיו רָגְזָה אֶרֶץ, רָעֲשׂוּ שָׁמַיִם - לפני הארבה ירעדו שמים וארץ, שְׁמֶשׁ וְיָרֵחַ קָדְרוּ - יחשיכו השמש והירח, וְכֹכְבֵי שָׁמַיִם, אֲסִפּוּ נִגְהָם - יאסף אור הכוכבים. (ר"ל, צער גדול יהיה בעולם)

יא. וְה' נָתַן קוֹלוֹ לְפָנָיו חִילוֹ - וה', השמיע קולו ע"י הנביאים להזהיר את העם לפני בא חילו הגדול,

² כמו: "...כְּמִשְׁק גְּבִים שֶׁקָּק בּוֹ"; ישעיהו לג' ד'.

(הארבה) **כִּי רַב מְאֹד מִחֲנֹהוּ, כִּי עֲצוּם עֲשֵׂה דְבָרוֹ** - והזהירו שגדול מאוד, המחנה של עושי דבר ה',
כִּי גָדוֹל יוֹם ה' וְנוֹרָא מְאֹד - כי גדול ונורא מאוד יום הפורענות שיביא ה', **וּמִי יִכְלֶנּוּ** - ומי יוכל,
להחזיק ולסבול פורענות זו.

יב. וְגַם עֲתָה נֹאֵם ה' - וגם עתה, אחר שנגזרה עליכם הגזירה, **שָׁבוּ עֲדֵי בְּכָל לְבַבְכֶם** - שובו אלי
בכל לבבכם, **וּבְצוּם וּבְכָבִי וּבְמִסְפָּד** - צומו, תבכו, עשו מספד על מעשיכם הרעים, והכניעו לבבכם
אל ה'.

יג. וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאֵל בְּגְדֵיכֶם - קרעו את לבבכם בכניעה לפני ה', ולא במעשים חיצוניים כקריעת
הבגדים, **וְשׁוּבוּ אֶל ה' אֱלֹהֵיכֶם** - בכל לבבכם, **כִּי חֲנוּן וְרַחוּם הוּא אֲרָךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד, וְנֹחֵם עַל
הַרְעָה** - ופעמים, מתחרט על הרעה שחשב לעשות.

יד. מִי יוֹדֵעַ, יָשׁוּב וְנֹחֵם - מי יודע, אולי ישוב ה' מכעסו, ויתחרט על הרעה שחשב לעשות, **וְהַשְׂאִיר
אַחֲרָיו בְּרָכָה** - ואחר הארבה, ישאיר ה' ברכה ביבול, **מִנְּחָה וְנִסְדָּךְ לֵה' אֱלֹהֵיכֶם** - ותוכלו להביא
מהיבול מנחה ונסדך לה'.

טו. תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן - לעורר את העם לתשובה, **קִדְּשׁוּ צוּם** - זמנו את העם לצום, **קְרָאוּ עֲצָרָה** -
קראו לעם, להתאסף לתפילה וזעקה לה'.

טז. אֲסַפּוּ עָם, קִדְּשׁוּ קָהָל, קַבְּצוּ זְקֵנִים אֲסַפּוּ עוֹלָלִים וַיּוֹנְקֵי שָׂדִים, יֵצֵא חֲתָן מִחֲדָרוֹ וְכֻלָּה מִחֲפָתָהּ
- אספו את כל הקהל, את הילדים, התנוקות, החתן והכלה לצום ותפילה.

יז. בֵּין הָאוֹלָם וְלִמְזַבְחַת, יִבְכוּ הַכֹּהֲנִים מִשְׁרָתֵי ה' וַיֹּאמְרוּ - במקום עבודתם, יבכו הכהנים בתפילה
ויאמרו: **חוֹסֶה ה' עַל עַמּוֹךְ** - רחם ה' על עמו, **וְאֵל תִּתֵּן נַחֲלָתְךָ לְחִרְפָּה** - ואל תתן את א"י, שתהיה
בחורבנה לחרפה, **לְמַשָּׁל בָּם גּוֹיִם** - שבחוזק הרעב יצאו ישראל מארצם, וימשלו בהם הגויים
בארצותם, **לָמָּה יֹאמְרוּ בְּעַמִּים אֵיךְ אֱלֹהֵיהֶם** - שיאמרו הגויים: איה ה' אלוקיהם, שהם חסרי
כל.

יח. וַיִּקְנֵא ה' לְאַרְצוֹ - אחר שיעשו תשובה, ינקום ה' נקמת ארצו שהיתה שממה, **וַיִּחְמַל עַל עַמּוֹ** -
וירחם על עמו ישראל.

יט. וַיַּעַן ה' וַיֹּאמֶר לְעַמּוֹ - יַעֲנֵה ה' לְצוּעֵקִים אֲלֵיו וַיֹּאמֶר: הֲנִי שִׁלַּח לָכֶם אֶת הַדָּגָן וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר - הֲנֵה אֲנִי שׁוֹלַח לָכֶם בְּרֵכָה בַדָּגָן בַּתִּירוֹשׁ וּבַיִּצְהָר, וּשְׁבַעְתֶּם אֹתוֹ - וַתִּשְׁבַּעוּ מִמֶּנּוּ, וְלֹא אֶתֶן אֶתְכֶם עוֹד, חֲרָפָה בְּגוֹיִם - וְלֹא תִגְלוּ עוֹד מֵאֲרָצְכֶם, לִהְיוֹת לְחֲרָפָה בְּאֲרָצוֹת הַגּוֹיִים.

כ. וְאֶת הַצִּפּוֹנִי אֲרַחֵיק מֵעַלְיָכֶם - וְאֶת הָאֲרֵבָה שְׁבֵא מִצִּפּוֹן - אֲרַחֵיק מֵאֲרָצְכֶם, וְהִדְחַתִּיו, אֶל אֲרָץ צִיָּה וּשְׁמָמָה - אֲדַחֵה אֶת הָאֲרֵבָה אֶל אֲרָץ רְחוֹקָה וְשׁוֹמְמָה, אֶת פְּנֵי אֶל הַיָּם הַקְּדָמִי - אֶת תַּחֲלִיתוֹ שֶׁל נְחִיל הָאֲרֵבָה, אֲדַחֵה אֶל יַם הַמֶּלַח שֶׁבְּמִזְרַח הָאָרֶץ, וְסִפּוֹ אֶל הַיָּם הָאַחֲרוֹן - וְאֶת סוּפוֹ אֲדַחֵה אֶל הַיָּם הַתִּיכוֹן, וְעַלָּה בְּאֵשׁוֹ, וְתַעַל צַחְנָתוֹ - וְאַחַר שִׁמּוֹת הָאֲרֵבָה, יַעֲלֶה רִיחוֹ הָרַע בְּאִפֵּי הָעוֹבְרִים, כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת - שֶׁהִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת רַעָה גְדוֹלָה.

כא. אֶל תִּירְאֵי אֲדָמָה - אֶל תִּפְחָדוּ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, גִּילֵי וּשְׁמָחִי, כִּי הִגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת - גִּילוּ וְשִׂימְחוּ, כִּי טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת יַעֲשֶׂה ה' עִמָּכֶם.

כב. אֶל תִּירְאוּ בְּהִמּוֹת שָׂדֵי - אֶל תִּפְחָדוּ בַּהִמּוֹת הַשָּׂדֶה, כִּי דָשְׂאוּ נְאוֹת מִדְּבָר - כִּי הִדְשָׂא שִׁיבֹשׁ בְּנְאוֹת הַמִּדְבָּר, יֵשׁוּב וַיִּצְמַח, כִּי עֵץ נִשְׂא פְרִיָו - יֵשׁוּב הָעֵץ - וַיִּתֵּן פִּירוֹת, תִּתְאַנֶּה וְגִפְנוֹ נִתְּנוּ חֵילָם - הַתְּאַנֶּה וְהַגִּפְנוֹ יֵשׁוּבוּ לְתַת אֶת כּוֹחֵם. (פִּירוֹת).

כג. וּבְנֵי צִיּוֹן, גִּילוּ וּשְׂמְחוּ בַּה' אֱלֹהֵיכֶם, כִּי נִתַּן לָכֶם אֶת הַמּוֹרָה, לְצַדִּיקָה - כִּי נָתַן לָכֶם ה' גֶּשֶׁם מוֹרָה - גֶּשֶׁם הָרֵאשׁוֹן), בְּרֹב צַדִּיקָה וּבְרִיבוֹי גְדוֹל, (וְלֹא כִּפִּי הָרֵאוֹי לָכֶם ע"פ מַעֲשֵׂיכֶם) וַיִּוֹרֵד לָכֶם גֶּשֶׁם, מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרֵאשׁוֹן - שֶׁאֵף שְׁבִאוֹתָה שְׁנָה, גַּם הַגֶּשֶׁם הָרֵאשׁוֹן וְגַם הָאֲחֵרוֹן (מִלְקוֹשׁ - גֶּשֶׁם אַחֲרוֹן) יִרְדּוּ בַּחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן, בְּנִיסָן, צִמְחָה הַתְּבוּאָה.

כד. וּמִלְאוּ הַגְּרָנוֹת בָּר - יִתְמַלְאוּ הַגְּרָנוֹת בְּרֹב הַתְּבוּאָה, וְהִשִּׁיקוּ הַיִּקְבִּים תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר - וַיֵּשׁוּבוּ הַיִּקְבִּים לְהַשְׁמִיעַ קוֹל, בְּזִרְיַת מִשְׁקָה הַיֵּין וְהַשֶּׁמֶן בְּתוֹכֵם.

כה. וְשַׁלַּמְתִּי לָכֶם אֶת הַשָּׁנִים אֲשֶׁר אָכַל הָאֲרֵבָה הַיִּלְקָה וְהַחֲסִיל וְהַגָּזָם, חֵילֵי הַגְּדוֹל אֲשֶׁר שַׁלַּחְתִּי בָכֶם - מֵה שֶׁנִּחְסַר מֵהַתְּבוּאָה, מִפְּנֵי צָבֵא הָאֲרֵבָה הַגְּדוֹל שֶׁשַׁלַּחְתִּי בָכֶם, אֲשֵׁלִים בְּרֹב בְּרֵכָה שֶׁאֵבִיא עֲלֵיכֶם.

כו. וְאַכְלֶתֶם אֶכּוֹל וּשְׁבוּעַ, וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֵיכֶם - תֹּאכְלוּ וַתִּשְׁבַּעוּ, וְתִהְלְלוּ אֶת ה', אֲשֶׁר

עֲשֵׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא - שעשה עמכם ברכה מופלאה, וְלֹא יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם - ולא יבואו עוד עמי לידי בושה, לְגִלוֹת מֵאַרְצָם מִפְּנֵי רַעַב.

כֹּז. וַיִּדְעֶתֶם כִּי בִקְרֵב יִשְׁרָאֵל אָנִי - כשתבוא הברכה הרבה בארצכם, תדעו שה' שוכן בקרבכם ומשגיח עליכם, וְאָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְאִין עוֹד - מלבדי, וְלֹא יִבְשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם:

פרק ג

א. וְהָיָה אַחֲרַי כֵּן - באחרית הימים, אֲשַׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר - ישפוך ה' רוח קדשו על כל בשר בבני ישראל, וְנִבְאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם - תשרה רוח נבואה, על בניכם ובנותיכם, זְקֵנֵיכֶם חֲלֵמוֹת וְחֲלֵמוֹן - זקני ישראל יראו מראות נבואה בחלומותיהם, בַּחֲוִיכֶם חֲזִינֹת יִרְאוּ - ואף הבחורים יראו מראות נבואה.

ב. וְגַם עַל הָעֶבְדִּים וְעַל הַשִּׁפְחוֹת בְּיָמֵי הַהֵמָּה אֲשַׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי - ואפילו עבדים ושפחות יזכו לנבואה.

ג. וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ - אתן מופתים בשמים ובארץ, (במלחמת גוג ומגוג) דָּם וְאֵשׁ - ישפך דם מחנה גוג, ואש תרד מן השמים ותשרפם, וְתִמְרוֹת עֲשָׂן - עשן השריפה, יעלה בזקיפות קומה למעלה - כעץ תמר.

ד. הַשֶּׁמֶשׁ יִהְיֶה לְחֹשֶׁךְ - מגודל הרעה שתבוא על מחנה גוג, תראה להם השמש חשוכה, וְהַיָּרֵחַ לְדָם - ואור הירח, יאדים בעיניהם - כדם, לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא - כל זה יהיה לפני בא היום הגדול והנורא, יום הגאולה העתידה, כשינקום ה' בגויים.

ה. וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם ה', יִמְלֹט - בעת המלחמה הגדולה, כשיבוא גוג על אדמת ישראל, כל הקורא בשם ה' ית' באמת - ינצל, כִּי בָּהֶר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם תִּהְיֶה פְּלִיטָה, פֶּאֶשֶׁר אָמַר ה' - כי רק בהר ציון תשאר הפליטה, וּבְשָׂרֵי־דָם אֲשֶׁר ה' קָרָא - לשרידים, שה' יקרא ויזמן לעבודתו.

פרק ד

א. **כִּי הִנֵּה בַיָּמִים הֵהֱמָה, וּבָעֵת הַהִיא, אֲשֶׁר אָשִׁיב אֶת שָׁבוֹת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם -** כשישובו מהגלות לעתיד לבוא.

ב. **וְקִבַּצְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהוֹרְדְתִים אֶל עִמְקֵי יְהוּשָׁפָט -** אקבץ את כל הגויים שיבואו עם גוג, לעמק יהושפט, **וְנִשְׁפָּטְתִי עִמָּם שָׁם, עַל עַמִּי וְנַחֲלֹתִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּזְרוּ בַּגּוֹיִם -** אשפוט ואעניש אותם על שפזרו את עמי בגלויות, והרעו לבניי, **וְאֶת אֶרְצֵי חֵלְקוֹ -** ביניהם לנחלה.

ג. **וְאֶל עַמִּי יִדּוּ גֹזְלֵל -** ועל בני ישראל היו משליכים גורל, לחלק את בניי ביניהם, **וַיִּתְּנוּ הַיֵּלֶד, בְּזוֹנָה -** את ילדי ישראל, היו נותנים כאתנן לזונה, **וְהַיֵּלֶדָה, מְכָרוּ בְּיַד וַיִּשְׁתְּנוּ -** ואת הילדות, היו נותנים עבור היין שקנו לשתות.

ד. **וְגַם מָה אַתֶּם לִי צָר וְצִידוֹן, וְכָל גְּלִילוֹת פְּלִשְׁתִּים -** מה לכם, ומדוע באתם אנשי צור, צידון וכל מחוזות הפלישתים, להרע לעמי ישראל ? **הַגְּמוּל אַתֶּם מִשְׁלָמִים עָלַי -** האם משלמים אתם לי גמול, על איזו רעה שעשיתי עמכם?! (הלא מעולם לא הרעותי לכם) **וְאִם גְּמֻלִים אַתֶּם עָלַי -** ואם תגמלו לעמי רעה, **קַל מִהָרָה אָשִׁיב גְּמֻלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם -** במהירות אשיב לכם גמול על הרעה - בראשכם.

ה. **אֲשֶׁר כִּסְפֵי וַיִּזְהָבִי לְקַחְתֶּם -** הלא את הכסף והזהב שנתתי לבניי - **גִּזַּלְתֶּם מֵהֶם, וּמִחַמְדֵי הַטְּבָיִם, הַבָּאֲתֶם לְהִכְלִיכֶם -** ואת הדברים הנחמדים שנתתי לישראל, הבאתם לארמנותיכם.

ו. **וּבְנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי יְרוּשָׁלַם, מְכַרְתֶּם לְבְנֵי הַיְּנָנִים, לְמַעַן הִרְחִיקֶם מֵעַל גְּבוּלֶם -** ואת בני יהודה וירושלים, הייתם מוכרים לבני ארץ יַנָּן, כדי שלא ישובו עוד לארצם.

ז. **הַנְּנִי מַעֲרִים מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֶתֶם שְׁמָה -** הנה אני מעורר את בְּנֵי שְׁגוֹל, לשוב לארצם, **וְהַשְׁבֹּתִי גְּמֻלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם -** ולכם, אשיב את גמולכם בראשכם.

ח. **וּמְכַרְתִּי אֶת בְּנֵיכֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם, בְּיַד בְּנֵי יְהוּדָה -** אמסור את בניכם ובנותיכם, ביד בני יהודה, **וּמְכָרוּם לְשָׂבָאִים, אֶל גּוֹי רָחוֹק כִּי ה' דָּבָר -** ובני יהודה, ימכרו אותם לבני ארץ שבא הרחוקה.

ט. **קָרְאוּ זֵאת בַּגּוֹיִם -** הכריזו בין הגויים, (מה שיאמר להלן) **קִדְּשׁוּ מִלְחָמָה -** זמנו עצמכם למלחמה,

הָעִירוּ הַגְּבוּרִים, יִגְשׁוּ יַעֲלוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה - העירו את לב הגיבורים, לבוא על ירושלים למלחמה.

י. פתו אתיכם לחַרְבוֹת - תכתשו את אתי החפירה, ועשו מהם חרבות, וּמְזַמְרֹתֵיכֶם לְרַמְחִים - ואת המזמרות (הכלי שחותכים בו זמורות הגפן) תכתשו, ועשו מהם רמחים³, (רומח - כלי מלחמה) הַחֲלֹשׁ יֹאמֶר גְּבוּר אֲנִי - גם החלש יאמר, גיבור אני ואצא להלחם.

יא. עוֹשׂוּ - התקבצו, וְבֹאוּ כָּל הַגּוֹיִם מִסְּבִיב וְנִקְבְּצוּ - ובואו כל הגויים שמסביב א"י, להקבץ למלחמה, שָׁמָּה - בעמק יהושפט, הַנִּחַת ה', גְּבוּרֵיךָ - הורד ה' ושבור, את כל המתחזקים בגבורה נגדך.

יב. יַעֲזְרוּ, וַיַּעֲלוּ הַגּוֹיִם אֶל עִמְקֵי הַחוֹשֶׁפֶט - יתעוררו הגויים לבוא אל עמק יהושפט למלחמה, כִּי שָׁם אֵשֶׁב לְשֹׁפֵט אֶת כָּל הַגּוֹיִם מִסְּבִיב - כי שם עתיד אני לשפוט את כל הגויים שבאו מסביב א"י.

יג. שְׁלַחוּ מַגֵּל כִּי בְשַׁל קָצִיר - שלחו את המגל, לקצור התבואה הבשלה. הגויים נמשלו לתבואה בשלה, ומוכנה לקצירה, והמגל, הוא החרב שתהרוג בהם, בָּאוּ רְדוּ כִּי מְלֵאָה גַת - בואו דורכי הענבים ורדו לגת, שהיא מלאה בענבים. עמק יהושפט נמשל לגת, המלאה בגויים שנמשלו לענבים, הַשִּׁיקוּ הַיְקָבִים, כִּי רַבָּה רַעְתָּם - כמו היין, המשמיע קול בזרימתו בגת, אחר דריכת הענבים, כך הגיע זמן הריגת הגויים בעמק יהושפט, בעבור רעתם.

יד. הַמוֹנִים הַמוֹנִים - המונים יפלו וימותו, בְּעִמְקֵי הַחֲרוּץ - בעמק יהושפט, ששם יחרוץ ויחתוך ה' את דין הגויים, כִּי קָרֹב יוֹם ה' בְּעִמְקֵי הַחֲרוּץ - כי קרוב יום המשפט, שישפוט ה' בעמק יהושפט.

טו. שָׁמֶשׁ וַיָּרַח קָדְרוּ - יחשיכו השמש והירח, וְכֹכְבִים, אֲסָפוּ נִגְהָם - יאסף אור הכוכבים. (ו"ל, צער גדול יהיה בעולם)

טז. וְה' מַצִּיּוֹן יִשְׁאָג, וּמִירוּשָׁלַם יִתֵּן קוֹלוֹ, וְרַעְשׂוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ - ירעדו מעוצמת השאגה שמים

³ ולעתיד לבוא ניבא ישעיהו להפך: "וְנִכְתְּתוּ חַרְבוֹתֶיךָ לְאֵתִים, וְנִחִיתוּתֵיכֶם לְמְזַמְרוֹת, לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גוֹי חֶרֶב, וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה", ישעיהו ב', ד'. וכמו"כ במיכה ד', ג'.

וארץ, וְה' מַחֲסָה לְעַמּוֹ - ויכסה ה' על עמו, להגן עליהם, וּמְעוֹז, לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל - והוא חוֹזֵקִים של ישראל.

יז. וַיִּדְעֶתֶם - כשאשיב שכינתי לציון, כִּי אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן הַר קְדוֹשִׁי, וְהִיְתָה יְרוּשָׁלַם קְדוֹשׁ, וְזָרִים לֹא יַעֲבְרוּ בָהּ עוֹד - להרע לישראל.

יח. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא, יִטְפוּ הַהָרִים עָסִיס - מרוב הטובה שתבוא על ישראל, כאילו יטף על ההרים יין, מהגפנים הנטועים שם, וְהַגְּבְעוֹת תִּלְכְּנָה חֶלֶב - ועל הגבעות יטף חלב, מהבהמות הרועות שם, וְכָל אֲפִיקֵי יְהוּדָה יִלְכוּ מַיִם - וכל אפיקי הנחלים שביהודה יתמלאו במים, וּמַעַיִן מִבַּיִת ה' יֵצֵא - הוא המעיין הנזכר בנבואת יחזקאל בפרק מז', וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשְּׁטִיִּים - וימלא מים, את נחל השיטים.

יט. מְצָרִים לְשִׁמְמָה תִּהְיֶה, וְאָדוּם לְמַדְבָּר שִׁמְמָה תִּהְיֶה - מצרים ואדום יהיו לשממה, מְחַמֵּס בְּנֵי יְהוּדָה - עונש על הגזל שגזלו מישראל, אֲשֶׁר שָׁפְכוּ דָם נָקִיא בְּאֶרֶץ - ומהדם הנקי ששפכו בישראל.

כ. וְיִהְיֶה לְעוֹלָם תִּשָּׁב, וִירוּשָׁלַם לְדוֹר וָדוֹר - ולא יחרבו לעולם. כא. וְנִקִּיתִי - על השלל שלקחו הגויים מישראל - אנקה אותם מעוון (כי גם ישראל יקחו מהם לעתיד ויהיו להם לשלל), דָּמָם לֹא נִקִּיתִי - אך מהעוון ששפכו את דמם של ישראל - לא אנקה !! וְה' שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן - וענשם זה יבוא, כשה' ישיב שכינתו לציון.